

Kulturdepartementet

Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Vår referanse:
2013/331-1

Deres referanse:

Dato:
15.02.2013

Årsrapport 2012

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek (NLB) er Norges ledende leverandør av tilrettelagt litteratur for syns- og lesehemmede, og bidrar dermed til å gi alle lik tilgang til informasjon og litteratur. NLB produserer og låner ut allmenn litteratur i punktskrift og som lydbøker. I tillegg produserer og formidler NLB tilrettelagt studielitteratur for studenter ved universiteter, høyskoler og fagskoler. Det blir lagt vekt på å tilby et variert utvalg litteratur, som i stor grad gjenspeiler det norske litterære landskap og det tilbud som finnes i norske folkebibliotek. All lyd- og punktskriftproduksjon, samt utlån av lydbøker, er digitalt basert. Fra 2003 har NLB administrert og utført utskriftstjeneste for døvblinde.

NLB har de seneste årene vært gjennom en målrettet prosess for å forbedre virksomhetens resultater, og hatt en jevn produksjons- og utlånsvekst. Vi har samtidig lagt ned betydelige ressurser i ulike utviklingsprosjekter, herunder utvikling og implementering av ny produksjonsteknologi og nye distribusjonsmåter. Dette forbereder virksomheten for ytterligere resultatvekst.

Brukerundersøkelse 2012

- Brukerundersøkelsen som ble gjennomført i samarbeid med Opinion viser meget gode resultater.
- NLBs lånerer er godt fornøyd med tilbudet av lydbøker. De synes det er enkelt å komme i kontakt med biblioteket og at de ansatte er serviceinnstilt.

Lydbok-app for smarttelefoner og nettbrett

- NLB har i 2012 utført et betydelig utviklingsarbeid for å kunne tilby en lydbok-app som imøtekommer endringer i våre brukergruppers behov og gir økt tilgjengelighet til lydbøker.
- Lydbok-appen, Lydhør, lanseres i 2013

Postadresse
Postboks 2764 Solli
N-0204 OSLO

Besøksadresse
Observatoriegata 1 B
Oslo

E-post/Internett
post@nlb.no
www.nlb.no

Telefon
Adminstrasjon +47 22 06 88 00
Utlån/formidling +47 22 06 88 10
Org. nr. 970 145 567

Videreutviklet distribusjonsløsning

- NLB har gjennomført nødvendig utviklingsarbeid for å ta i bruk lydbok-appen, og for å legge til rette for nytt online avspillingsutstyr som i fremtiden kan erstatte CD-er.

Nytt produksjonsverktøy for innleste lydbøker

- Betydelig utviklingsarbeid er gjennomført i 2012 slik at vi kan ta i bruk nytt verktøy i 2013.

Økt produksjon

- Samlet produksjon av bøker i punktskrift økte med 34 prosent.
- Innleste lydbøker økte med 10 prosent. Produksjonen av studielitteratur økte med 8 prosent.
- NLB har utvidet avistilbudet og lagt grunnlag for ytterligere utvidelse i 2013.
- Vekst i antall titler på engelsk.

Økt utlån

- NLB hadde i 2012 en samlet utlånsvekst på 11 prosent sammenlignet med 2011
- Utlånet av studielitteratur økte med 41 prosent, og utlånet av folkebiblioteklitteratur med 10 prosent.

Antall lånere øker

- Antall lånere i NLB økte med 10 prosent i 2012.

Intranett og elektronisk arkiv

- Intranett og elektronisk arkiv ble implementert i organisasjonen i 2012. En integrert portalløsning skal bidra til å styrke intern kommunikasjon og effektivisere saksbehandlingen.

Rett til å lese

- NLB har utviklet aksjonskonseptet Rett til å lese som skal brukes i informasjonsarbeidet. Aksjonen danner en overbygning over flere kampanjer. Den første, kalt Spre ordet, er rettet mot folkebibliotekene, og starter tidlig 2013.

Elektronisk nyhetsbrev

- Ny informasjonskanal til lånere og andre interesserte.

Cupidos kulturpris

- Mottatt som anerkjennelse for at NLB gjør erotisk litteratur tilgjengelig for alle.

NLBs organisasjon

NLB er en statsinstitusjon underlagt Kulturdepartementet. Institusjonen skal yte bibliotektenester til blinde, svaksynte og andre lesehemmede. NLB produserer og låner ut folkebibliotekrelevant litteratur i punktskrift og som lydbøker i DAISY-format. Biblioteket tilbyr et bredt utvalg av skjønnlitteratur og sakprosa for barn, ungdom og voksne.

NLB produserer i tillegg studielitteratur for universiteter, høyskoler og fagskoler.

Ansatte

NLB hadde per 31.12.12 49 ansatte. 57 personer har hatt oppdrag som innlesere for NLB i 2012.

Direktør er Øyvind Engh.

Lokalisering

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek holder til i Oslo, i bygget Halvbroren, et tilbygg til Nasjonalbiblioteket. NLB er samlokalisert med Nasjonalbiblioteket, Språkrådet, NORLA, Music Norway og Norsk lokalhistorisk institutt.

Intern organisering

NLB er organisert med fire avdelinger som ledes av seksjonssjefer.

Avdeling utlån/formidling

NLBs førstelinjetjeneste ligger under Avdeling utlån/formidling. Avdelingen yter bibliotek tjenester overfor alle NLBs brukergrupper. Både studenttjenesten og folkebibliotek tjenesten hører inn under denne avdelingen. Avdelingen har ansvar for bokvalg og øvrige bibliotekfaglige oppgaver, samt videreutvikling av formidlings- og utlånsprosesser.

Produksjonsavdelingen

Produksjonsavdelingens hovedansvar er produksjon av lydbøker, punktskriftbøker og andre tilrettelagte formater for NLBs brukergrupper. Avdelingen er også NLBs viktigste teknologiske utviklingsenhet.

Informasjonsavdelingen

Informasjonsavdelingen skal sikre god intern og ekstern kommunikasjon, og aktivt bidra til at NLBs tilbud blir godt kjent i målgruppene.

Administrasjonsavdelingen

Administrasjonsavdelingen har hovedansvar for IKT, økonomi, personal, arkiv og drift av NLBs lokaler.

Styret

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek har et styre oppnevnt av Kulturdepartementet. Styret har en leder og syv medlemmer, hvorav tre er oppnevnt etter forslag fra Norges blindforbund, og ett oppnevnt etter forslag fra de ansatte i NLB. Disse fire har personlige vararepresentanter, mens de departementsoppnevnte medlemmene har tre vararepresentanter som ikke er personlige. Sittende styre er oppnevnt for perioden 2012 – 2015.

Medlemmer oppnevnt av departementet:

Leder: Trygve G. Nordby
Nestleder: Tone Moseid
Helena Kettner Rudberg
Eirik Newth

Medlemmer foreslått av Norges blindforbund:

Gunnar Haugsveen

Margareta Forrestad
Ida Martine Nilsen

Medlem foreslått av de ansatte i NLB:
Merete Carlsen

Vararepresentanter oppnevnt av departementet:

Vara 1 Svein Arne Solbakk
Vara 2 Toril Laberg,
Vara 3 Hege Finnset Eidseter

Vararepresentanter foreslått av Norges blindeforbund:

Liv Therese Larsen
Terje Andre Olsen
Kari Wiik

Vararepresentant foreslått av de ansatte i NLB:
Ingvild Aanensen

Fra andre halvår 2012 har Dysleksi Norge deltatt som observatør på styremøtene.

Saker

Styret har avholdt 4 møter, og behandlet 51 saker. Hvert møte har faste saker som regnskap, utlåns- og produksjonsstatistikker og utviklingsprosjekter. I tillegg har styret behandlet blant andre følgende saker:

- Budsjett, virksomhetsplan og årsrapport
- Distribusjon til smarttelefoner og nettbrett. Utvikling av lydbok-app.
- Arbeidsmiljø i NLB
- Tilknytningsforhold og avtaler for innlesere i NLB
- Instruks og etiske retningslinjer i NLB

Årsregnskap 2012

	Regnskap 31.12.2012	Regnskap 31.12.2011
Bevilget ramme	50.497.000	47.888.000
Salg (merinntekt fra kap 3326 post 01)	287.832	118.300
Øverført fra 2011	-456.000	-1.777.000
Inntekt skriveleiren		-240.000
Lønnsrefusjon	-724.000	-336.000
Refusjoner	-537.978	-1.034.244
Total ramme	52.502.810	-51.393.544
11 Lønn -vikar - overtid ansatte	20.053.374	19.586.836
12 Lønn engasjement	1.184.177	675.544
13 Innlesere / tekstkonsulent	7.016.912	5.378.649
18 Arbeidsg.avg	3.920.538	3.630.661
Totale lønnskostnader	32.175.001	29.271.690
21 Invest. IT, Inventar, Maskiner	2.195.513	2.401.345
22 Produksjonsmateriell	2.088.507	2.240.953
23 Reise/kurs/velferd	1.700.255	1.864.649
24 Kontor, program, tlf, porto, markedsf	2.728.100	3.508.790
25 Konsulent - kjøp tjenester	4.773.162	4.426.365
26 Vederlag/kontingenter	1.342.463	2.182.839
27 Vedl./drift maskiner	356.994	560.950
29 Drift lokaler	5.122.298	4.480.382
Totale driftskostnader	20.307.292	21.666.271
Totale kostnader	52.482.293	50.937.961
Resultat (-mindreforbruk)	-20.517	-455.583

Tildelingsbrev og rundskriv

NLB har mottatt følgende dokumenter fra KUD vedrørende budsjett 2012:

- Tildelingsbrev fra 16.01.2012
- Endring i tildelt budsjetttramme i brev 21.08.2012
- Fastsettelse av endelig budsjetttrammer i brev 09.11.2012
- Innrapportering til det sentrale statsregnskapet for 2012 i brev 20.11.2012

Forklaringer til regnskapstall

NLB hadde en mindreutgift på 20.517,- for 2012 i forhold til den tildelte rammen og egne inntekter.

Kap 3326 post 01

Kravet til egne inntekter for året 2012 var 58.000,-. De totale inntektene var 345.832,- Herav er det 160.000,- som er knyttet til regnskaps- og IKT-tjenester til Norsk lokalhistorisk institutt (NLI). De resterende 185.532,- er IKT-bistand til og refusjoner for anskaffelser av IKT-utstyr

for våre naboer i Halvbroren, samt mindre beløp fra salg av tjenester til CD produksjon. Merinntekt for salg blir da 287.832,-

Kap 326 post 01

I det endelige tildelingsbrevet datert 16.01.2012, var bevilgningen på 49.497.000. I brev av 21.08.2012 ble rammen økt med overføring av mindreutgiften 2011 på kr 456.000 og tilleggsbevilgning i revidert budsjett på 1.000.000,-. Den endelige rammen ble satt i brev av 21.08.2012 der lønnskompensasjon på 724.000 ble plussset på rammen. Totalt ble da rammen på 51.677.000,-. NLB har mottatt 537.978 i sykepengerefusjoner og svangerskapsrefusjoner. Det endelige resultatet for 2012 ga en mindreutgift på 20.517,-, som vi søker å få overført til 2013.

Post 1.1 Personalkostnader

Personalkostnader til ansatte var 24.232.045,- som var 46,2% av de samlede kostnadene. Honorarer til innlesing av bøker var på 8.294.067,-

Post 1-2 Driftskostnader

I 2012 har driften i NLB vært preget av å utvikle nye App-er for bruk på smarttelefoner og nettbrett for å kunne laste ned og streame lydbøker. I tillegg har vi hatt økte kostnader på konsulenttjenester for å avklare tilknytningsforhold for innlesere. Produksjonsmessig opprettholder vi et høyt nivå både på punkt og lydproduksjon. Utlånet øker på alle områder, noe som også påvirker driftskostnadene. Vi har også i 2012 hatt kostnader til innføring av elektronisk saksbehandlingsverktøy og intranett. Husleiekostnader har økt vesentlig som følge av økt areal.

Tilskuddsordninger

NLB forvalter et tilskudd til Offentlig utvalg for punktskrift (OUP)

KAP 0326 Post78; Språk-, litteratur- og bibliotekformål, Ymse faste tiltak

Tildelt bevilgning 2012 (jf. endelig tildelingsbrev)	731.000,00
Regnskap 2012	693.433,00
Mindreutgift	<u>37.567,00</u>

Årsaken til mindreutgift er sykefravær en periode.

Resultatrapport

1. HOVEDMÅL

Hovedmålene for regjeringens kulturpolitikk står i budsjettproposisjonen for 2012.

Hovedmålene for språk-, litteratur- og bibliotekfeltet i 2012 er listet opp nedenfor. Punkt 3 og 4 utgjør hovedmål for Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek:

1. Å sikre og bevare det norske språkets posisjon som et fullverdig, samfunnsbærende språk i Norge
2. Å sikre og bevare pliktavlevert materiale og andre samlinger, og gjøre samlingene og informasjonen om disse tilgjengelige
3. Å produsere og låne ut folkebiblioteklitteratur og studielitteratur i lyd- og blindeskrift
4. Å fremme utviklingen av digitalt innhold og tjenester
5. Å sikre nyskaping, bredde og spredning av norsk fag- og skjønnlitteratur

I tillegg til overnevnte mål vises det til viktige hensyn – blant annet tiltak for barn og unge, ivaretagelse av likestilling og mangfoldsperspektiv - som forutsettes ivaretatt av alle kulturinstitusjoner, jf. omtale under programkategori 08.30 Kulturformål

2. RESULTATMÅL

Med utgangspunkt i hovedmålene for Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek, nevnt ovenfor, legger departementet følgende til grunn for bevilgningen i 2012:

Tilknyttet hovedmål 3:

Resultatmål 1 - Formidling:

NLB skal opprettholde og videreutvikle egen formidlingstjeneste og arbeide for at tilrettelagt litteratur og informasjon formidles gjennom biblioteknettverket i Norge. NLB skal vektlegge utadrettet litteraturformidling og lesestimulering, særlig overfor barn og unge i målgruppen. NLB skal administrere og utføre utskriftstjeneste for døvblinde.

Sentrale resultatindikatorer:

- Endring i utlånsomfang
- Antall lånere
- Endring i tjenestetilbudet
- Tiltak for barn og unge

Resultatmål 2 - Produksjon:

NLB skal opprettholde et høyt, effektivt produksjonsnivå med riktig kvalitet, basert på oppdatert teknologi.

Sentrale resultatindikatorer:

- Produksjonsomfang
- Endring i produksjonsomfang
- Tiltak for å utnytte produksjonsteknologi
- Tiltak for effektivisering av produksjon og distribusjon av blindeskrift

Resultatmål 3 - Studenttjenesten:

NLB skal være en kompetanseressurs for syns- og lesehemmede studenter. NLB skal gjennom effektiv produksjon og formidling etterkomme de synshemmede studentenes behov for litteratur. NLB skal være en serviceinnstilt samarbeidspartner for enkeltbrukere, brukerorganisasjoner, samt andre offentlige virksomheter som bibliotek og undervisningsinstitusjoner. NLB skal bidra til å koordinere produksjonsmiljøene for tilrettelagt litteratur for studenter med tanke på gjensidig bruk av teknologi og utveksling av produksjoner.

Sentrale resultatindikatorer:

- Endring i produksjonsomfang
- Endring i tjenestetilbudet
- Endring i leveringstid
- Måling av kundetilfredshet

Resultatmål 4 - Nasjonalt ansvar:

NLB skal ha det nasjonale ansvar innen sitt spesielle fagområde for veiledning, produksjon og formidling av litteratur til synshemmede og andre lesehemmede, andre institusjoner, brukerorganisasjoner og offentlige etater. NLB skal gjennom internasjonale kanaler være pådriver og kvalitetssikrer for å sikre et optimalt tilbud av tjenester for de relevante målgruppene.

Sentrale resultatindikatorer:

- Endring i tjenestetilbudet
- Samarbeidsprosjekter
- Omfang av internasjonale aktiviteter

Tilknyttet hovedmål 4:

Resultatmål 5 – Utvikling

NLB skal være aktiv i utviklingen av tjenester og bruk av ny teknologi for å bedre tjenestene for målgruppene med behov for tilrettede produkter.

Sentrale resultatindikatorer:

- Endring i teknologi knyttet til produksjon og distribusjon

Resultatmål 1 Formidling

Avdeling utlån/formidling har også i 2012 levert god service og kvalitet i utlånsarbeidet. Lydbokavtalen som ble undertegnet i 2008, mellom staten på den ene siden og rettighetshaverne på den andre, gir NLB rett til å fremstille et ubegrenset antall eksemplarer av egenproduserte lydboktitler. For NLBs avgrensede brukergruppe innebærer lydbokavtalen økt tilgjengelighet til lydbøkene i samlingen, og derved en vesentlig bedring i tjenestetilbudet. Lydbokavtalen gjelder også ved produksjon av tidsskrifter, noe som forenkler administrative rutiner knyttet til denne type produksjoner. Innkjøpte lydbøker, produsert av kommersielle utgivere, omfattes ikke av avtalen. I den nye lydbokavtalen, fra 2011, er viktige prinsipper i den opprinnelige avtalen videreført.

Effektivisering av rutinene for produksjon og distribusjon av bøker i punktskrift har gitt økt tilbud og kortere produksjonstid. Antall eksemplarer av bøker i punktskrift produseres etter behov.

Det skal være enkelt for lånerne å komme i kontakt med NLBs førstelinjetjeneste. For best mulig ressursutnyttelse er det i tillegg et mål for NLB å stimulere til økt bruk av den selvbetjente utlånsløsningen MappaMi, tilgjengelig på NLBs nettsted. MappaMi gjør NLB til et døgnåpent bibliotek der lånerne kan gjøre søk i bokbasen og bestille både lyd- og punktskriftbøker. En ny distribusjonsløsning som gir mulighet til å laste ned og streame alle lydbøker i samlingen ble lansert i 2011. Tilbudet kommer i tillegg til tidligere ordning med utsending av CD i posten.

NLB har i samarbeid med leverandør av biblioteksystemet Bibliofil gjort endringer i det opprinnelige brukergrensesnittet i MappaMi for å gjøre den selvbetjente utlånsløsningen bedre tilpasset våre brukergrupper. Tilbudet om nedlasting og streaming av lydbøker har medført behov for ytterligere tilpasninger i brukergrensesnittet. For å sikre best mulig brukervennlighet og riktige bestillinger av lyd- og punktskriftbøker, fortsetter vi arbeidet med å tilrettelegge MappaMi for våre brukergrupper.

NLB lanserte i 2009 et nytt nettsted med struktur og brukergrensesnitt som gir økt brukervennlighet for alle NLBs lånergrupper. Nettstedet fyller kravene til universell utforming, og er en viktig kommunikasjonskanal for NLB. I 2011 ble nettsidene flyttet over på ny publiseringsplattform som ivaretar behov for videreutvikling og søkemotoroptimalisering for økt synlighet på Internett. I 2012 ble det igangsatt tiltak for å videreutvikle nettstedets informasjonsarkitektur og styrke den nettbaserte brukerstøtten. Arbeidet videreføres i 2013.

NLB har i de seneste år oppnådd stor økning både i produksjons- og utlånsomfanget, og samtidig endret distribusjonsløsningene. NLBs avdelinger samarbeider tett om endringer i tjenestetilbudet, både i planleggings- og gjennomføringsfaser..

Litteraturtilbudet

NLB skal ha et litteraturtilbud tilpasset de ulike brukergruppernes behov. I plan for samlingsutvikling er det nedfelt at det i bokvalget skal legges vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet. I tillegg skal lånersammensettingen avspeiles i utviklingen av litteraturtilbudet. Utvelgelse av bøker til produksjon i DAISY-format og i punktskrift hører inn under NLBs sentrale oppgaver. Lydboksamlingen er de to seneste årene utvidet med 1 000 engelske titler, innkjøpt fra vårt søsterbibliotek RNIB i Storbritannia.

Det ble i 2012 gjennomført et emneordsprosjekt som bidrar til økt kvalitet i katalog- og utlånsarbeidet i NLB.

Barn og unge

En god bibliotekstjeneste for barn og unge med synshemming, dysleksi eller andre handikap som medfører vansker med å lese trykt tekst, har høy prioritet i NLB. Avdelingens barne- og ungdomsbibliotekarer har hovedansvaret for denne delen av bibliotektilbudet. I 2010 økte vi bemanningen på dette området med en 50 prosent bibliotekarstilling. Fra årsskiftet 2012 ble stillingsandelen økt til 100 prosent. Gjennom samarbeid med blant andre Huseby kompetansesenter og barne- og ungdomsavdelingen i Norges blindforbund har barne- og ungdomsbibliotekarene jevnlig kontakt med de unge brukerne selv, samt med lærere og andre relevante samarbeidsparter. Annethvert år arrangerer NLB skriveleir for synshemmet ungdom. I møtet mellom skrivelystne ungdommer og profesjonelle forfattere blir nye, spennende tekster skapt. I 2011 deltok 14 synshemmede ungdommer på NLBs skriveleir. Neste leir arrangeres i 2013.

Tabell 1.1 Antall titler totalt. Folkebibliotek- og studielitteratur

ANTALL TITLER TOTALT	2010	2011	2012	Endring 2011 - 2012
Folkebibliotek				
Digitale lydbøker (DAISY)	11 299	12 902	13 695	+793
Punktskriftbøker	6 066	6 500	7 116	+616
Studielitteratur				
Digitale lydbøker (DAISY)	3 134	2 949	3 337	+388

Antall titler i samlingen

NLBs totale tilbud av lydbøker i kategorien folkebiblioteklitteratur økte i 2012 med 6 prosent sammenlignet med 2011. Antall titler i punktskriftsamlingen økte med 9 prosent. For studielitteratur i lydbokformat er økningen på 13 prosent sammenlignet tallene for 2011. Boksamlingens størrelse og sammensetting påvirkes i tillegg til antall produserte titler også av kassering i forbindelse med vedlikehold av samlingen. Se også tabeller under resultatmål 2. Produksjon.

Tabell 1.2 Utlån. Folkebibliotek og studenttjeneste

UTLÅN	2010	2011	2012	Endring 2011 - 2012
Folkebiblioteklitteratur				
Digitale lydbøker (DAISY)	410 351	469 549	518 798	+49 249
Punktskriftbøker	2 694	3 384	2 828	-556
Studielitteratur				
Digitale lydbøker (DAISY)	9 795	17 317	24 420	+7 103
E-tekst/punktskriftbøker	23	28	72	+44
Noter	11	25	15	-10
Totalt utlån	422 874	490 303	546 133	+55 830

Totalt utlån

NLBs totale utlån av tilrettelagt litteratur var i 2012 på 546 133 eksemplarer. Det gir en samlet utlånsvekst på 11 prosent sammenlignet med tilsvarende tall for 2011.

Utlån folkebiblioteklitteratur

NLB lånte i 2012 ut 518 798 eksemplarer folkebiblioteklitteratur i lydbokformat. Dette er en utlånsøkning på 10 prosent sammenlignet med 2011.

NLB har mottatt gode tilbakemeldinger både fra Norges blindforbund og fra enkeltlånere når det gjelder endringene i produksjons- og distribusjonsløsningene for bøker i punktskrift. Økt tilbud og kortere produksjonstid har gitt utlånsøkning, men på grunn av feilbestillinger ved lån via den selvbetjente utlånsløsningen MappaMi, er utlåsendringene fra 2011 til 2012 vanskelig målbare. For å bedre brukervennligheten og sikre riktig bestilling av ulike formater, ble det i 2012 gjort flere endringer i MappaMi. Endringene har medført en nedgang på 16 prosent i utlånsrapporteringen for punktskrift. De gjennomførte endringene i MappaMi vil fra 2013 sikre korrekt rapportering.

NLB har de seneste årene tilbudt bokklubbordninger for punktskriftlesere. Klubbene er et viktig tiltak for å stimulere til økt lesing av litteratur i punktskrift - rettet både mot barn og voksne. I 2012 ble det lånt ut totalt 1 441 punktskriftbøker gjennom klubbene. Dette utlånet kommer i tillegg til tallene i tabell 1.2. Utlån.

Utlån studielitteratur

Utlånet av studielitteratur i DAISY-format økte fra 17 317 i 2011 til 24 420 i 2012, noe som gir en økning på 41 prosent. I 2011 var økningen i utlånet av studielitteratur på 77 prosent.

Utlån via NLBs nettsted

I MappaMi kan lånerne streame, laste ned eller bestille lydbøker tilsendt på CD. De kan også bestille bøker i punktskrift. Ved utgangen av 2012 var 31 prosent, av NLBs totalt 17 052 lånerne registrert som brukere av den selvbetjente utlånsløsningen. Dette er en økning på 31 prosent sammenlignet med tilsvarende tall for 2011. I 2012 ble 24 prosent av NLBs totale utlån formidlet via MappaMi. Tilsvarende tall for 2011 var 27 prosent.

I 2012 ble 27 prosent av det totale utlånet av studielitteratur i lydbokformat lastet ned eller streamet. For folkebiblioteklitteraturen er det tilsvarende tallet 10 prosent. I alt ble 2 052 eksemplarer studielitteratur streamet og 4 693 eksemplarer lastet ned. For folkebiblioteklitteraturen er tallene for streaming og nedlasting på henholdsvis 10 552 og 38 849. NLB har kunnet tilby streaming og nedlasting av lydbøker fra sommeren 2011.

Tabell 1.3 Fjernlån. Folkebibliotek og studenttjeneste

Fjernlån	2010	2011	2012	Endring 2011 - 2012
Folkebibliotek	1 487	1 897	1 928	+31
Studenttjenesten	756	979	483	-496

Fjernlån

Tabellen viser antall titler lydbøker i DAISY-format lastet ned fra Talboks- og

punktskriftsbiblioteket (TPB) i Sverige. TPB har fra 2013 endret navn til Myndigheten för tillgängliga medier (MTM).

Tabell 1.4 Lånere.

ANTALL LÅNERE I NLB	2010	2011	2012	Endring 2011 - 2012
Lånere totalt	13 436	15 419	17 052	+1 633

Antall lånere

Det ble i 2012 registrert 2 139 nye lånere, noe som ga en netto økning i antall lånere på 1 633 personer. Sammenlignet med tilsvarende tall for 2011 hadde NLB en netto økning i det totale antall lånere på 10 prosent.

Informasjon og kommunikasjon

Å gjøre tilbudet bedre kjent for alle aktuelle brukergrupper, er en viktig oppgave for NLB. For å styrke informasjonssatsningen ble det i 2010 opprettet en egen informasjonsavdeling med 2,5 årsverk. Informasjonsavdelingens hovedoppgaver er å gjøre tilbudet ved NLB bedre kjent i målgruppene, sikre god intern og ekstern kommunikasjon og bidra til å styrke NLBs omdømme.

Informasjonsavdelingen har i 2012 etablert aksjonen Rett til å lese som vil stå sentralt i NLBs informasjonsvirksomhet i årene fremover. Aksjonen er etablert med egen visuell identitet og nettstedet www.rettilålese.no. Vi har knyttet til oss forfatterambassadører og utviklet produkter og virkemidler som skal bidra til å spre budskapet. Rett til å lese danner en overbygning over flere planlagte kampanjer. Den første, kalt Spre ordet, er rettet mot folkebibliotekene, og starter tidlig i 2013.

Å bidra til økt samarbeid både med skolebibliotekene, fylkes- og folkebibliotekene, samt brukerorganisasjonene, spesielt Norges blindforbund og Dysleksi Norge, er en prioritert oppgave i informasjonsarbeidet. Det er etablert et bredt nettverk bestående også av andre aktører i feltet, herunder blant andre Program for skolebibliotekutvikling, Leser søker bok og Foreningen !les. Nettverksbygging og samarbeid vil være et bærende element i fremtidige kampanjer knyttet til Rett til å lese-aksjonen. NLB har i 2012 deltatt på ulike konferanser og seminarer, både med utstillinger og presentasjoner.

For å styrke vår informasjon til lånere og andre interesserte, er det i 2012 brukt ressurser på å etablere et månedlig, elektronisk nyhetsbrev. Nyhetsbrevet er i ordinær drift fra januar 2013.

NLB har i 2012 implementert intranett og elektronisk arkiv i organisasjonen. Vi har valgt en integrert portalløsning som gir enkel tilgang til informasjon og saksbehandling og legger til rette for god intern kommunikasjon. Intranettet skal videreutvikles i 2013.

Resultatmål 2 Produksjon

Produksjonsavdelingen har i tillegg til å øke produksjonsomfanget for lyd- og punktskriftbøker lagt ned store ressurser i videreutvikling av dagens produkter, produksjonsprosesser og distribusjonsformer. Utvikling og implementering av nye produksjonsverktøy og økt fokus på produksjonsoppfølging har gitt gode resultater. I tillegg til produksjonstekniske endringer har bedre utnyttelse av studioskapasiteten og rekruttering av flere innlesere vært viktige tiltak for å opprettholde det høye antall produksjoner.

Produksjonsavdelingen har etablert en felles produksjonslinje, basert på XML-formatet DTBook, for alle typer produksjoner. Med DTBook-basert produksjonsunderlag kan NLB gjøre alle produksjoner tilgjengelig for lånerne i det format de ønsker. Samkjørte produksjonslinjer har gjort det mulig for NLB å øke antall punktskriftproduksjoner og samtidig levere titlene i punkt langt raskere enn før. Avdelingen har i 2012 startet arbeidet med å utarbeide nye retningslinjer for innlesing av lydbøker. Retningslinjene skal bidra til å effektivisere produksjonen og øke kvaliteten på lydbøkene.

Samarbeid og utvikling

NLB har et utstrakt samarbeid med andre produsenter av tilrettelagt litteratur, både i inn- og utland. Innenlands samarbeider NLB om produksjonsspørsmål med blant andre Statped sørøst, Norges blindforbund og med kommersielle aktører innen digitalisering og lydproduksjon. Det er etablert et tett samarbeid med NLBs søsterbibliotek i de øvrige nordiske landene, og internasjonalt med DAISY Consortium (DC).

NLB er en aktiv bidragsyter til utviklingsarbeidet i DC. Samarbeidet har gitt god produksjonsteknisk gevinst, og ivaretar vår mulighet til å kunne tilby de formater lånerne etterspør. NLB arbeider med en rekke utviklingsprosjekter. De mest sentrale prosjektene er beskrevet under resultatmål 4 og 5.

Lydbokproduksjon

Alle lydbøker produseres i DAISY-format. Skjønnlitteratur og bøker for barn og unge leses inn på tradisjonell måte, mens en stor del av studielitteraturen produseres ved bruk av talesyntese. I 2012 ble 64 prosent av studielitteraturen produsert med talesyntese. Bruk av talesyntese gir en vesentlig kortere produksjonstid sammenlignet med tradisjonelle innlesninger. Kort leveringstid er en viktig faktor ved vurdering av kvaliteten i NLBs tilbud til studenter. Talesyntese blir også brukt ved produksjon av Aftenposten og Bergens Tidende i lydutgave, samt de fleste av NLBs tidsskriftsproduksjoner.

Talesyntese og fulltekst

I samarbeid med det svenske Talboks- og punktskriftsbiblioteket (TPB) har NLB utviklet den norske talesyntesen Brage. Brage ble tatt i bruk høsten 2009, og benyttes sammen med produksjonsverktøyet DAISY Pipeline. Tilgang til uttaleleksikon fra den norske språkbanken har vært viktig for å kunne realisere dette utviklingsprosjektet. Med den egenutviklede talesyntesen kan NLB forbedre kvaliteten på denne type produksjoner, noe som i særdeleshet er viktig når det gjelder det den høye andelen av studielitteratur produsert med talesyntese.

Lydbøker produsert med talesyntese er tilgjengelig som fulltekstbøker der teksten kan følges på skjermen samtidig med opplesningen. Tekst og tale er synkronisert. NLB har gjennomført prøveproduksjoner av tradisjonelt innleste lydbøker i fulltekst. Testfasen

avdekket behov for et produksjonsverktøy bedre egnet for denne type lydbokproduksjoner. Produksjonsavdelingen har i 2012 startet prosessen med å implementere et nytt produksjonsverktøy som tilfredsstillende kravene og legger til rette for videre prøveproduksjoner av innleste lydbøker i fulltekstformat. Det nye produksjonsverktøyet blir tatt i bruk i 2013.

NLB har utnyttet mulighetene som ligger i nye produksjonsmåter og egenutviklet talesyntese til også å forbedre folkebibliotektilbudet, og økt antall tidsskrifter tilgjengelig på lyd vesentlig. I tillegg til daglig utgivelse av Aftenposten på lyd har vi fra høsten 2012 kunnet tilby daglig utgivelse også av Bergens Tidende. Vi arbeider med en ytterligere utvidelse av avistilbudet på lyd.

Punktskriftproduksjon

Det systematiske arbeidet for å samordne og effektivisere produksjonen gjør at NLB har kunnet øke punktskriftproduksjonen og samtidig korte vesentlig ned på produksjonstiden. Kortere produksjonstid gjør at vi kan tilby bøker i punktskrift samtidig med, eller før, titlene er ferdig produsert som lydbøker. Effektiviseringen av produksjon og distribusjon av punktskriftbøker er gjort i samarbeid med Norges blindeforbunds trykkeri.

Det er etablert felles produksjonslinje for lydbøker med talesyntese og punktskriftbøker. All digitalisert litteratur kan gjøres tilgjengelig både som lydbøker med talesyntese og i punktskrift. I tillegg har vi en ny distribusjonsmodell som gjør det mulig å produsere punktskriftbøker på bestilling fra lånerne. Som ved utlån av lydbøker på CD, blir nye eksemplarer av bøker i punktskrift produsert ved hvert nytt utlån. Antall eksemplarer blir produsert etter behov, noe som gjør at ventelistene er fjernet også for dette formatet.

Tabell 2.1 Produksjon totalt. Folkebibliotek- og studielitteratur*

FOLKEBIBLIOTEK- OG STUDIELITTERATUR. LYD- OG PUNKTSKRIFTBØKER	2010	2011	2012	Endring 2011 - 2012
Lydbøker – egenproduserte. Bøker, tidsskrifter og avis. Innlesninger og talesyntese	1 386	1 465	1 238	-227
Lydbøker - innkjøpte	140	608**	641**	+33
Total produksjon lydbøker i DAISY-format	1 526	2 073	1 879	-194
Punktskrift/e-tekstbøker	311	432	614	+182
Total produksjon lyd- og punktskriftbøker*	1 837	2 505	2 493	-12
Antall aviser – talesyntese, daglig utgivelse og Radio-guide og TV-guide, ukentlig	3	3	4	+1

* NLB har daglig utgivelse av Aftenposten og Bergens Tidene og ukentlig utgivelse av TV-guide og Radio-guide. Fra 2012 er den enkelte daglige/ukentlige utgivelse ikke inkludert i produksjonsstatistikken i tabell 2.1. Produksjon totalt. Tilbudet av aviser blir utvidet i 2013.

**Inkludert 500 lydboktitler innkjøpt fra RNIB, Storbritannia.

Total produksjon

NLBs totale produksjon av lydbøker og bøker i punktskrift var i 2012 på 2 493 titler. Fra 2012 er produksjonstall for daglig avisproduksjon og ukentlige utgivelser av TV-guide og Radio-guide ikke med i tabellen 2.1. Fra 2012 har vi i tillegg til daglig utgivelse av Aftenposten på lyd også produsert Bergens Tidende. Tilbudet av aviser vil bli utvidet i 2013. Endringer i statistikkføringen er gjort for å få en mer hensiktsmessig og oversiktlig rapportering.

Tabell 2.2 Produksjon. Folkebiblioteklitteratur. Lydbøker

FOLKEBIBLIOTEKLITTERATUR LYDBØKER	2010	2011	2012	Endring 2011 - 2012
Lydbøker - egenproduserte innlesninger	546	553	607	+54
Lydbøker og tidsskrifter - talesyntese	175	172	169	-3
Aviser – Radio/TV-guide talesyntese*	297	311		
Lydbøker - innkjøpte	140	608**	641**	+33
Total produksjon lydbøker i DAISY-format	1 158	1 544	1 417	-127
Antall aviser - talesyntese, daglig utgivelse og TV-guide, Radio-guide, ukentlig	3	3	4	+1
Lydbøker – voksne – egenproduserte	371	418	422	+4
Lydbøker – barn - egenproduserte	175	135	185	+50

*NLB har daglig utgivelse av Aftenposten og Bergens Tidende og ukentlig utgivelse av TV-guide og Radio-guide. Fra 2012 er den enkelte daglige/ukentlige utgivelser ikke inkludert i produksjonsstatistikken i tabell 2.2. Tilbudet av aviser blir utvidet i 2013.

**Inkludert 500 lydboktitler innkjøpt fra RNIB, Storbritannia

Folkebiblioteklitteratur - lydbøker

Samlet produksjon av folkebiblioteklitteratur i lydbokformat var i 2012 på 1 417 titler. Ettersom produksjonstall for daglig utgivelse av aviser og TV-guide og Radio-guide ikke er tatt med i samlet produksjonstall for 2012, er ikke tall for total produksjon i 2012 sammenlignbare med tall fra tidligere år

I 2012 økte vi det totale antall innleste lydboktitler med 10 prosent sammenlignet med tilsvarende tall for 2011. Produksjonsøkningen var størst for lydbøker for barn og unge, her var den på 37 prosent.

Som i 2011 nådde NLB også i 2012 målet om høy andel egenproduserte lydbøker med tradisjonell innlesning. All skjønnlitteratur vil fortsatt bli lest inn på tradisjonell måte.

Tabell 2.3. Produksjon Folkebiblioteklitteratur. Punktskriftbøker

FOLKEBIBLIOTEKLITTERATUR PUNKTSKRIFTBØKER	2010	2011	2012	Endring 2011 - 2012
Punktskrift – voksen	130	222	271	+49
Punktskrift – barn	158	179	266	+87
Total produksjon punktskrift	288	401	537	+136

Folkebiblioteklitteratur – punktskrift

Det er et sentralt mål for NLB å styrke tilbudet av bøker i punktskrift. Tallene for 2012 viser en samlet økning i punktskriftproduksjonen på 34 prosent sammenlignet med 2011.

Økningen var størst for punktskriftbøker for barn og unge. Her var økningen på 39 prosent.

NLB har i 2012 produsert litteratur i punkt til i alt 8 punktklubber - for barn, ungdom og voksne. Hver klubb har månedlige utgivelser. Det ble totalt produsert 83 hefter til klubbene, som er etablert i samarbeid med Norges blindforbund for å stimulere til økt punktskriftlesing.

Tabell 2.4 Produksjon. Studielitteratur

STUDIELITTERATUR	2010	2011	2012	Endring 2011 - 2012
Lydbøker – innlesninger	132	103	165	+62
Lydbøker – talesyntese	236	326	297	-29
Total produksjon lydbøker i DAISY-format	368	429	462	+33
E-tekstbøker/punktskrift	23	31	77	+46
Punktskriftnoter	2	2	4	+2

Studielitteratur

Det ble i 2012 produsert totalt 462 titler studielitteratur i DAISY-format, noe som gir en økning på 8 prosent sammenlignet med produksjonstallene for 2011. Fra 2010 til 2011 økte vi produksjonen av studielitteratur i lydbokformat med 17 prosent.

Antallet lydbøker produsert med tradisjonell innlesning økte med 62 titler, eller 60 prosent. Andelen studielitteratur produsert med talesyntese ble redusert med 29 titler, noe som gir en reduksjon i denne type produksjoner på 9 prosent. I 2012 ble 64 prosent av all studielitteratur i lydbokformat produsert med talesyntese. Tilsvarende tall for 2011 var på 76 prosent.

Resultatmål 3 Studenttjeneste**Produksjonsoppnåelse og kortere leveringstid**

Ved å benytte talesyntese i våre produksjoner, har vi i tillegg til full måloppnåelse når det gjelder produksjon av studielitteratur på oppdrag av studenter med produksjonsrett også kortet vesentlig ned på produksjonstiden for den enkelte bok. Dette er svært viktig for studenter med behov for tilrettelagt litteratur. Lydbøker produsert med talesyntese er

tilgjengelig både som lydbok og som fulltekstbok som kan leses på skjerm samtidig med at teksten blir opplest.

I de seneste årene er en stadig større del av studielitteraturen i DAISY-format produsert med talesyntese. I 2012 utgjorde andelen av lydbøker med talesyntese 64 prosent av samlet studielitteraturproduksjon på lyd.

Lånersammensetting og produksjon

NLB har en egen studenttjeneste som organisasjonsmessig hører inn under Avdeling utlån/formidling. Studenttjenesten har løpende kontakten med studentlånere som ønsker det, og tilbyr ekstra bistand og oppfølging i utdanningsløpet. For å kunne yte best mulig service, blir alle aktive studentlånere oppfordret til å sende inn sine pensumlister til studenttjenesten, som i tillegg til å finne bøker fra NLBs egen samling også formidler litteratur fra andre lands samlinger.

I 2012 ble det registrert 428 nye studentlånere hos NLB. I 2011 var det tilsvarende tallet 336. Til sammen 599 av det totale antall studentlånere benyttet i 2012 studenttjenestens tilbud om ekstra oppfølging. Av disse var 69 personer, eller 12 prosent, synshemmede studenter med produksjonsrett. Antallet produksjonsrettstudenter har vist kun små endringer de seneste år. Også i 2011 var det 599 studenter registrert hos studenttjenestens konsulenttjeneste. I 2010 var tilsvarende tall 454.

Kun synshemmede studenter har produksjonsrett hos NLB. Størstedelen av studielitteraturproduksjonen blir derfor bestemt av denne gruppens pensumlister. Lånergruppen uten produksjonsrett domineres av studenter med dysleksi eller andre lese- og skrivevansker.

I tillegg til å dekke etterspørselen fra studenter med produksjonsrett, har NLB fra 2011 også kunnet produsere noe studielitteratur basert på målrettet samlingsutvikling. Denne lydboktilveksten kommer alle studenter med behov for tilrettelagt litteratur til gode.

Økt utlån

Utlånet av studielitteratur i DAISY-format økte fra 17 317 i 2011 til 24 420 i 2012, noe som gir en økning på 41 prosent. I 2011 var økningen i utlånet av studielitteratur på hele 77 prosent. 27 prosent av det totale utlånet av studielitteratur i lydbokformat ble i 2012 lastet ned eller streamet. For folkebiblioteklitteraturen er det tilsvarende tallet 10 prosent.

Både antallet nyinnmeldte studentlånere og utlånet av studielitteratur har økt i 2012. Andelen som benytter tilbudet om ekstra oppfølging fra studenttjenesten har ikke økt i samme grad. Vi ser en adferdsendring hos studentlånerne som går i retning av at de i større grad benytter den selvbetjente utlånsløsningen på vårt nettsted. Antallet som benytter konsulenttjenesten påvirkes også av studentlånernes studieprogresjon og av vekst i tilbudet av studielitteratur. Alle NLB-lånere kan fritt låne alle bøker i samlingen, og bidrar derfor til økt utlån også av studielitteratur.

Resultatmål 4 Nasjonalt ansvar

Punktskriftproduksjon

NLB og Norges blindeforbunds trykkeri har i samarbeid utviklet nye produksjonsmetoder og ny distribusjonsløsning for bøker i punktskrift. Både bøker, noveller og tidsskrifter i punkt trykkes i Norges blindeforbunds trykkeri. Trykkeriet står også for all utsending av nye punktskriftproduksjoner. NLB utfører all tilrettelegging frem til trykkeklare filer. En felles digital produksjonsplattform er av vesentlig betydning for en effektiv produksjon, både av lyd- og punktskriftbøker. Produksjonsavdelingen har etablert en felles produksjonslinje basert på DTBook-filer, noe som innebærer at all digitalisert litteratur kan gjøres tilgjengelig for lånerne, både som lydbøker og i punktskrift. NLB har implementert NorBraille, et verktøy for DTBook-basert produksjon av punktskrift. Samordning og effektivisering av produksjon og distribusjon har gjort det mulig for NLB å øke produksjonsomfanget av punktskriftbøker, og samtidig fjerne ventelistene på nye bøker i punkt.

Lydbok-app for smarttelefoner og nettbrett

NLB har i 2012 lagt ned betydelig ressurser i arbeidet med å utvikle en lydbok-app for smarttelefon og nettbrett for Android og iOS. App-en, som har fått navnet Lydhør, skal lanseres høsten 2013. Lydhør vil gjøre det enkelt for våre lånere å søke i bokbasen og laste ned og spille av lydbøker på smarttelefon og nettbrett. App-en kan lastes gratis ned til iPhone og iPad og Android-telefoner og nettbrett. Utviklingsarbeidet skjer i samarbeid med de to belgiske selskapene Pyxima og Sensotec.

I tillegg til utviklingsarbeid tilknyttet selve app-en, har det vært nødvendig å gjennomføre tilpasninger i distribusjonsløsningen, i biblioteksystemet og i selve nettverket for å kunne håndtere forventet økt nettverkstrafikk. Se resultatmål 5 for nærmere beskrivelse av endringer i distribusjonsløsningen.

Brage – norsk talesyntese

I samarbeid med TPB i Sverige utviklet NLB i 2009 en ny, norsk talesyntese kalt Brage. Utviklingsarbeidet startet i 2008, og høsten 2009 ble Brage tatt i bruk sammen med produksjonsverktøyet DAISY Pipeline. En stadig større del av studielitteraturen, samt tidsskrifter og offentlige dokumenter produseres ved bruk av talesyntese. Nettopp studielitteraturen stiller store krav til talesyntese gjennom omfattende bruk av fremmedord, navn, referanser og annet. Kommersielt tilgjengelige talesynteser på norsk er ikke utviklet for dette formålet.

Med Brage har NLB fått en talesyntese som bedre tilfredsstillende kravene som må stilles til en talesyntese som skal benyttes ved produksjon av vår type lydbøker i DAISY-format. Erfaringer rundt bruk av talesyntese er kartlagt i brukerundersøkelse gjennomført høsten 2010. Brage videreutvikles i samsvar med behov for endringer og forbedringer. TPB og NOTA, vårt danske søsterbibliotek, har i samarbeid utviklet en dansk talesyntese basert på samme teknologiske plattform som Brage.

Fulltekstbøker

I 2010 og 2011 gjennomførte NLB første del av et større prosjekt for å prøve ut produksjoner av innleste fulltekstbøker i DAISY-format. Formålet med prosjektet var å opparbeide kunnskap om produksjon av denne type lydbøker basert på eksisterende

teknologi. Erfaringer fra prosjektet har vist behov for et bedre egnet produksjonsverktøy for å kunne gjennomføre gode, effektive prøveproduksjoner av innleste lydbøker i fulltekst. Arbeidet med å implementere nytt produksjonsverktøy ble igangsatt i 2012 og slutføres i 2013.

DAISY Consortium (DC)

Deltakelse i DAISY Consortium (DC) er av vesentlig betydning for store deler av utviklingsarbeidet ved NLB. NLB er representert i styret for DC – seksjonssjef for produksjonsavdelingen innehar vervet treasurer. I tillegg har NLB innehatt en viktig rolle i arbeidsgruppen som utviklet et online grensesnitt (GUI) for DAISY Pipeline, hovedproduksjonsverktøyet for lydbøker med talesyntese. DAISY Pipeline ble i 2008 tatt i bruk som internt produksjonsverktøy i NLB. I 2009 ble NLB den første institusjon som implementerte DAISY PipeOnline.

NLB har styrket utviklerkompetansen, og har en sentral rolle i utviklingen av DAISY Pipeline 2. Produksjonsavdelingen bidrar med en 60 prosent stillingsandel i dette utviklingsprosjektet. DAISY Pipeline 2 er basert på åpen kildekode, og gir mulighet til økt automatisering ved produksjon av tilrettelagt materiale. Videreutviklet produksjonsverktøy, med forbedret kjerne tilpasset endringer i behov, ivaretar NLBs mulighet til å tilby produkter i det format lånerne etterspør.

Norsk DAISY-konsortium (NDK)

NLB tok i 2006 initiativ til stiftelsen av Norsk DAISY-konsortium (NDK). NDK er tilsluttet det internasjonale DAISY Consortium (DC), og består av Universell, Statped sørøst, Norges blindforbund, KABB (Kristent arbeid blant blinde og svaksynte), Bredtvet kompetansesenter og NLB. Det er tatt initiativ for å utvide antall medlemmer. NLB leder arbeidet i NDK.

Medlemmene i NDK har et felles mål om å arbeide for at alle som trenger det skal få tilgang til tilrettelagt litteratur i egnet format. NLBs lydbok-app kan være et aktuelt produkt også for øvrige produsenter av tilrettelagt litteratur. I utviklingsprosessen er NLB oppmerksom på valg som kan bidra til at app-en, med små tilpasninger, kan tas i bruk også av andre NDK-medlemmer.

Bookshare

NLB har en avtale med det amerikanske, nettbaserte biblioteket Bookshare, som, i likehet med NLB, arbeider for å gi lik tilgang til litteratur og informasjon. Bookshare har mer enn 70 000 engelskspråklige e-bøker i sitt digitale bibliotek. 20 000 av titlene er i dag tilgjengelige for NLBs lånere - som selv laster ned bøkene fra Bookshare.

Samarbeid med Nasjonalbiblioteket

NLBs digitale masterarkiv blir lagret ved Nasjonalbibliotekets avdeling i Mo i Rana. Det sikrer at NLBs produksjoner er tilgjengelig uansett hvilke filformater som blir tatt i bruk i fremtiden. Utlånet av lydbøkene, inkludert brenning av ny DAISY-CD for hvert nytt utlån, skjer fra NLB. NLBs samling av punktskriftbøker produsert før 2010 utgjør et stort volum. NB Mo i Ranas store lagringskapasitet blir utnyttet ved at bøkene oppbevares der. Ved utlån sendes punktskriftbøkene direkte fra Mo i Rana til den enkelte låner. Dette er av vesentlig betydning for NLB og et godt eksempel på samarbeid for å utnytte statlige ressurser best mulig.

Resultatmål 5 Utvikling

Distribusjon

NLB utviklet og lanserte i 2011 en ny løsning for nettbasert distribusjon. Via vårt nettsted er alle lydbøker i samlingen tilgjengelig for nedlasting og streaming. Tilbudet om nedlasting og streaming kommer i tillegg til ordningen med utsendelse av lydbøker på CD. Streaming, eller direkte avspilling, tilbys via den egenutviklede løsningen "NLBdirekte". I forbindelse med implementeringen av nye distribusjonsmåter ble det innført digital vannmerking i alle lydbøker fra NLB. Alle lydbøker leveres med integrert DAISY-spiller, noe som gjør det enkelt å høre på lydbøker fra NLB uten å måtte installere spiller på egen PC.

I 2012 er det gjennomført et betydelig utviklingsarbeid for i løpet av 2013 å kunne tilby våre lånere en lydbok-app. Lydhør, lydbok-appen fra NLB vil gjøre det enkelt for lånerne å søke etter, laste ned og høre på lydbøker fra NLB. Lydhør lages både for nettbrett, iPhone og Android-telefoner.

NLB har i 2012 også lagt ned ressurser i videreutvikling av distribusjonsløsninger. Dette for å legge til rette for å ta i bruk lydbok-appen, men også for å forberede organisasjonen på nye, nettbaserte avspillingsenheter for lydbøker. NLB har valgt å bygge grensesnitt mot app basert på DAISY Online Protocol (DOP). Dette er et grensesnitt (API) som støtter distribusjon av digitalt innhold via Internett og er utviklet spesielt for vår bruk. Det valgte grensesnittet innebærer at NLBs distribusjonsløsning er klargjort for distribusjon til DAISY online spillere.

IFLA og DAISY Consortium (DC)

NLB er medlem av Standing Committee i IFLAs seksjon Libraries Serving Persons with Print Disabilities. Seksjonen har som hovedoppgave å arbeide for at personer med syns- og lesehemninger får tilgang til de samme bibliotekjenestene som andre.

TIGAR

I de to seneste årene har NLB deltatt i det internasjonale samarbeidet mellom biblioteker og rettighetshavere som kalles TIGAR-prosjektet. Samarbeidet er basert på at såkalte Trusted Intermediaries (TIs) får tilgang til å laste ned bøker fra hverandres samlinger. Deltakelse i TIGAR-prosjektet bidrar til å øke norske låneres tilgang både til folkebibliotek- og studielitteratur. Samarbeidet har gitt våre lånere tilgang til studielitteratur på lyd fra produsenter av tilrettelagt litteratur i USA. TIGAR-samarbeidet er et viktig samarbeid i påvente av en situasjon der internasjonal utveksling av tilrettelagt litteratur for våre målgrupper blir regulert i traktat.

NLBs samarbeid med DAISY Consortium er omtalt også under resultatmål 4. Økt utviklerkompetanse i NLB bidrar til at vår rolle i dette samarbeidet er styrket.

Filutveksling

Høsten 2009 undertegnet de nordiske lyd- og blindeskriftbibliotekene en avtale om utveksling av tilrettelagt litteratur over landegrensene. Avtalen omfatter både ferdige produksjoner og tilgang til filer for å kunne produsere litteratur i ønsket format. Den inngåtte avtalen øker tilbudet av tilrettelagt litteratur, og bidrar til at unødvendige dobbeltproduksjoner blir unngått. Avtalen åpner i tillegg for at lånere bosatt i Norden fritt kan låne tilrettelagt litteratur fra de øvrige nordiske landene.

Øvrig rapportering

Plandokumenter

NLBs strategiplan for perioden 2011 – 2014 beskriver virksomhetens hovedmål og tiltak for måloppnåelse. Basert på sentrale mål i strategiplanen, utarbeides det årlige virksomhetsplaner for organisasjonen. Strategi- og virksomhetsplaner godkjennes av NLBs styre.

Redegjørelse om gjennomført risikoanalyse

Rapporten Kritisk blikk på IKT er en gjennomgang av organisering og kostnader knyttet til NLBs IKT-virksomhet. Rapporten inneholder beskrivelse av risikofaktorer, samt tiltak for risikoreduering. Den første rapporten fra 2007 ble fulgt opp med ny rapport i 2009. Risikovurdering er også tatt inn som egne punkt i organisasjonens årlige virksomhetsplaner og i alle prosjektbeskrivelser.

Reglement Rutiner for anskaffelser sikrer at alle anskaffelser i NLB utføres i henhold til gjeldende lover, forskrifter, retningslinjer og instruksjoner for offentlige anskaffelser.

Strategier og gjennomførte aktiviteter knyttet til inkludering og kulturelt mangfold

Lik tilgang for alle er NLBs visjon. Gjennom produksjon, formidling og informasjon om tilrettelagt litteratur bidrar vi til inkludering og likestilling for mennesker med funksjonshemninger som gjør at de ikke kan lese trykt tekst.

Gjennom internasjonalt samarbeid med andre produsenter av tilrettelagt litteratur arbeider NLB for å øke tilbudet av litteratur på andre språk enn norsk i egen boksamling, og for å kunne formidle tilrettelagt litteratur på en rekke ulike språk fra andre lands samlinger. Nordisk samarbeid, deltakelse i IFLA og Daisy Consortium (DC), samt avtalen med Bookshare, er av vesentlig betydning for NLBs mulighet til å formidle litteratur på et større antall språk.

Gjennom Norges blindforbund har vi kommet i kontakt med et miljø som etterspør bøker på russisk. Vårt søsterbibliotek i Estland har lydbøker på russisk som ikke er i DAISY-format. Vi har fått 50 russiske bøker fra Estland som vi har konvertert til DAISY, innlemmet i samling og sendt i DAISY-versjon tilbake til Estland. Lignende samarbeid kan utvikles med andre land, men det er ressurskrevende og avhengig av at det er mulig å opprette en relasjon.

NLBs internasjonale samarbeid er også omtalt under resultatmål 4 og 5.

Inkluderings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI) har i 2012 orientert om inkluderingspolitikk på styreseminar i NLB. NLB skal i tillegg til å styrke tjenestetilbudet overfor minoritetsgrupper, også legge gode strategier og gjennomføre tiltak for å nå ut med informasjon om bibliotektilbudet.

NLB hadde per 31.12.12 tre ansatte med innvandrerbakgrunn. Antall personer med innvandrerbakgrunn utgjør 6 % av det totale antall ansatte i NLB. Ved utlysning av ledige stillinger oppfordres alle kvalifiserte kandidater til å søke, uansett nasjonal eller etnisk bakgrunn.

Redegjørelse om likestilling

2012	Totalt		Lederstillinger		Øvrige stillinger	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Kjønnsfordeling – alle ansatte (i pst.)	55,9	44,1	40,0	60,0	57,9	42,1
Kjønnsfordeling – heltidsansatte (i pst.)	52,9	47,1	40,0	60,0	54,9	55,1
Kjønnsfordeling – deltidsansatte (i pst.)	76,7	23,3	0,0	0,0	76,7	23,3
Gjennomsnittslønn (i 1 000 kr)	405	473	620	728	389	428

NLB har tradisjonelt vært inndelt i en kvinnedominert avdeling for utlån/formidling og en mannsdominert produksjonsavdeling. Rekruttering av nye medarbeidere ved NLB har i de seneste årene i stor grad vært tilknyttet produksjonsavdelingen. Her har andelen kvinnelige ansatte økt.

Likestilling mellom kjønnene er en viktig målsetning for lønnspolitikken ved NLB. Holder vi lederstillinger utenom, ser vi av tabellen at mannlige ansatte ved NLB i gjennomsnitt tjener 10 prosent mer enn kvinnelige ansatte. Vi har ikke kunnet finne noe som tyder på at menn og kvinner systematisk behandles ulikt i spørsmål om lønnsfastsettelse og lønnsutvikling.

Oppfølging av IA-avtalen

NLB inngikk første IA-avtale i 2003. Nåværende IA-avtale ble inngått i 2011 og gjelder ut 2013. I tilknytning til IA-avtalen ble det i 2011 utarbeidet en handlingsplan som beskriver NLBs tiltak for å redusere sykefraværet, øke sysselsettingen av personer med nedsatt funksjonsevne og stimulere eldre arbeidstakere til å forlenge yrkesdeltakelsen. NLBs totale sykefravær var i 2012 6,4 prosent. I 2011 var det totale sykefraværet på 9,9 prosent..

NLB er en arbeidsplass som tilrettelegger for personer med nedsatt funksjonsevne. Det ble i 2009 innført et nytt HMS-system for å legge til rette for mer planmessig oppfølging av bestemmelsene i IA-avtalen. Som et ledd i den videre oppfølgingen av IA-avtalen har alle ledere deltatt på kurs i regi av NAV – Arbeidslivssenteret. NLB har hatt økt bruk av tilbudet ved bedriftshelsetjenesten.

I samarbeid med bedriftshelsetjenesten ble det i 2012 gjennomført arbeidsmiljøundersøkelse i hele organisasjonen. Undersøkelsen har gitt avdelingsvise rapporter og rapporter på organisasjonsnivå. NLB skal fortsette samarbeidet med bedriftshelsetjenesten for å bedre arbeidsmiljøet i organisasjonen.

Redegjørelse for virksomhetens miljøarbeid

Administrasjonssjefen i NLB er ansvarlig for miljøarbeidet. Seksjonssjefene skal påse at miljøarbeidet følges opp i avdelingene. Papirinnsamlingsesker er plassert ved hver arbeidsplass. Datautstyr gjenbrukes internt. Ved kassasjon leveres alt til gjenbruk eller til miljøvennlig destruksjon. All belysning i kontorlandskap slås automatisk av etter kl 18.00.

NLB utviklet i 2011 ny løsning for nettbasert distribusjon, og tilbyr nå direkte avspilling (streaming) og nedlasting av alle lydbøker i samlingen. I tillegg til et utvidet tjenestetilbud, gir nye distribusjonsmåter en miljøgevinst ved at antall lydbøker produsert på CD reduseres.

NLBs Rutiner for anskaffelser ivaretar regjeringens krav til offentlige virksomheter om å utøve miljø- og samfunnsansvar ved anskaffelser.

Brukerundersøkelse

I samarbeid med Opinion gjennomførte NLB i 2012 en brukerundersøkelse blant lydboklånerne. 550 av NLBs aktive lydboklånerne ble intervjuet per telefon, og et mindre antall deltok i gruppeintervjuer. Hensikten med undersøkelsen var å måle tilfredsheten med NLBs tilbud, samt å kartlegge lånerens bruksmønster.

Det ble i undersøkelsen stilt spørsmål om låne- og lesevaner, og om hvor fornøyde lydboklånerne er med litteraturløst tilbudet ved NLB. Videre er det også stilt spørsmål om kvaliteten på NLBs lydbøker, kontakten med førstelinjetjenesten og om brukergrensesnitt og informasjon på nettsidene. Undersøkelsen viser at NLBs lånerne er godt fornøyd med tilbudet av lydbøker. De synes det er enkelt å komme i kontakt med biblioteket og at de får god hjelp til å velge bøker.

Kort om funn i brukerundersøkelsen:

83 prosent av de spurte er helt enig/ganske enig i at det er enkelt å komme i kontakt med NLB og at de ansatte er serviceinnstilt

62 prosent av de spurte hører daglig på lydbøker fra NLB

90 prosent låner skjønnlitteratur, omtrent halvparten oppgir at de også låner faglitteratur og sakprosa

Undersøkelsen viser høy tilfredshet på spørsmål om kvaliteten på lydbøker fra NLB

76 prosent synes informasjonen på NLBs nettsider er tydelig og lett å forstå, 64 prosent synes det er enkelt å finne informasjon på nettsidene

Redegjørelse om utarbeiding av varslingsrutiner

NLB abonnerer på HMS-system fra leverandøren "Infotjenester". Systemet inkluderer varslingsystem.

Redegjørelse om oppfølging av statens IKT-arkitektur

Rapporten Kritisk blick på IKT er en gjennomgang av organisering og kostnader knyttet til NLBs IKT-virksomhet. Rapporten inneholder beskrivelse av risikofaktorer, samt tiltak for risikoredusering. Den første rapporten fra 2007 ble fulgt opp med ny rapport i 2009. Risikovurdering er også tatt inn som egne punkt i organisasjonens årlige virksomhetsplaner.

Basert på tidligere IKT-rapporter skal det i 2013 utarbeides en IKT-plan for NLB. Hensynet til overordnede prinsipper for IKT-arkitektur ved utvikling av nye IKT-løsninger, eller ved vesentlige ombygginger av eksisterende IKT-system i staten, skal ivaretas i planen. Å ivareta krav til universell utforming og sikre god tilgjengelighet for alle, har høy prioritet i NLB. Ved videreutvikling av tjenester og endringer i brukergrensesnitt mot sluttbrukerne involverer vi ulike grupper testpersoner for å sikre et godt resultat.

Redegjørelse om iverksetting av etiske retningslinjer for statstjenesten

NLB er en oversiktlig organisasjon som sammen med virksomhetens karakter bidrar til at det på mange områder er begrenset risiko for å komme i konflikt med de etiske retningslinjer som gjelder for statstjenesten.

NLB har en betydelig brukerkontakt, både på telefon, via e-post og gjennom selvbetjente løsninger på Internett. Dette kan i enkelte tilfeller lede til krevende situasjoner der flere hensyn må veies opp mot hverandre. Blant annet gjennom utarbeidelse og oppfølging av en serviceerklæring forsøker vi å ivareta hver enkelt bruker best mulig, samtidig som vi har helheten for øye. Det er orientert om etiske retningslinjer for statstjenesten på allmøter i NLB.

Som det går frem flere steder i denne årsrapporten, har NLB satt mye inn på å effektivisere virksomheten. Slik arbeider vi for å sikre at de midlene som er bevilget gir så gode resultater for brukerne som mulig.

Utfordringer for NLB

I årene som kommer ønsker NLB å øke både produksjonsvolum og produktbredde. Mer av litteraturen skal gjøres tilgjengelig for mennesker som strever med å lese trykt tekst! Samtidig er vi avhengige av å fortsette den sterke satsningen på videreutvikling av produkter, produksjonsmåter og distribusjonsformer.

NLB er gjennom Norsk DAISY-konsortium (NDK) medlem i det internasjonale DAISY Consortium (DC). I strategien for DC er et bærende element samarbeid med forlag og andre utgivere for å få dem til å publisere elektroniske utgivelser i tilgjengelige formater. Dette vil NLB arbeide for å få til i Norge.

NLB starter nå aksjonen Rett til å lese. Det innebærer en betydelig opptrapping av vår informasjonsvirksomhet. Målet er at det skal gi 10 000 nye lånere i løpet av to år. Selv om automatisering og selvbetjeningsløsninger er en viktig og stadig viktigere del av NLBs tilbud, vil også flere lånere skape et ressursbehov. NLB har hentet ut betydelige produktivetsgevinster de seneste årene. Vi vil fortsette den utviklingen, men det er ikke realistisk å nå gevinster i samme størrelsesorden fremover.

Ny løsning for nettbasert distribusjon ble lansert i 2011. Nå er det app-er for smarttelefoner og nettbrett som står på trappene for våre mest nettvante brukere. Like viktig er det å utvikle løsninger for lånere med lav IKT-interesse. Vi vil i 2013 teste direkte overføring av bøker til DAISY-spillere. Implementering av dette som en distribusjons løsning som kan erstatte CD gir en stor utfordring.

Norske studenter i våre målgrupper nyter godt av at vi kan laste ned studie bøker til dem fra vår svenske søstervirksomhet MTM. Gjennom samarbeid som TIGAR og Bookshare kan NLBs rolle i å gi tilgang til andre samlinger få en stadig større betydning. Det vil kreve et enda større internasjonalt engasjement.

NLB har i årene som kommer klare ambisjoner om å nå bedre ut med budskapet om vårt tilbud til målgruppene og å videreutvikle tilbudet. Erfaringene fra de seneste årene viser at vi

gjennom egen innsats og et godt nasjonalt og internasjonalt samarbeid er rustet for å få det til.

Styrebehandlet

Styret godkjente årsrapporten på styremøte 13.02.2013

Oslo, 15.02.2013

Øyvind Engh
direktør

Liv Torild Ellefsen
informasjonssjef